

Nekadašnji „Labudov otok“

Ljubo Marčić, Split

Portugalski pomorac admiral Vasco da Gama otplovio je 1497. godine iz Lizabona za Indiju i oko rta Dobre Nade uplovio u Indijski ocean. Tu je na jednom otoku naišao na veliko mnoštvo ptica iz porodice golubova, pod imenom Dronte, Dode ili Dudu (*Didus ineptus* L.). Zbog velike sličnosti ove ptice sa labudom, mornari su prozvali ovaj otok »Labudov otok«. Pod ovim imenom otok je bio unešen u ondašnje pomorske karte i bio poznat kao jedino prebivalište ove ptice. I kasniji pomorci našli su Dudua na ovom otoku u velikoj množini. Engleski prirodoslovac Rikard Owen (1804—1892), sljedbenik Darwina i jedan od prvih engleskih paleologa, ustanovio je po kosturu ove ptice, da spada u red golubova. Holandeaška porodica Bontius dala je dosta vrsnih prirodoslovaca i liječnika, i po njima je u 16. vijeku došla na glas univerza u Leidenu (Holandija). Tako je Jacobus Bontius (1598—1631) bio profesor medicine i liječnik princa Mavra Oranskog. Od 1627. do 1658. godine živio je u Bataviji, na otoku

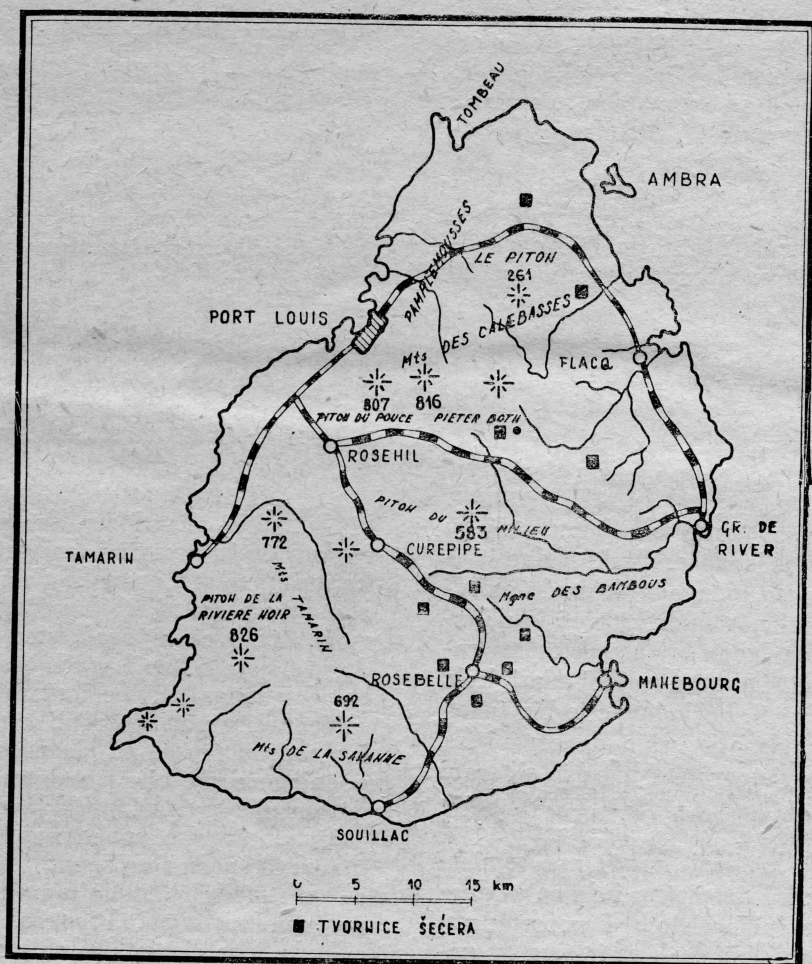
Javi, gdje je bio inspektor tamošnjih kirurga. On je dao najtočnije podatke o ptici Dudu u svojoj knjizi »*Historiae naturalis et medicae Indiae orientalis libri sex*«, publiciranoj od G. Pisone u Amsterdamu 1658. godine. U starim pomorskim putopisima nalaze se razne slike ove ptice, izrađene u drvorezu. U prvoj četvrti 17. vijeka nalazimo Dudua u holandskim slikama, izrađenim uljenim bojama. Flamanski slikar pejzaža Roland Savery (1576—1639) u slici »Raj« prikazuje i Dudu. Slika potječe iz 1628. godine i nalazi se u muzeju u Beču. Jedna druga slika, koja prikazuje ovu pticu, nalazi se u jednom muzeju u Londonu. To je kopija originalne slike, učinjene u Holandiji, po još onda živućem Dudu. U Oksfordu, nedaleko Londona, postojao je u jednom muzeju 1755. godine jedan balsamirani primjerak Duda, ali je bio od moljaca tako izgrizen, da su mu ostale samo glava i noge. Osim toga muzeji u Kopenhagenu i Haarlemu posjeduju nekoliko ostataka ove ptice.

Po pričanju starih pomoraca, Dudu je bio veći od labuda. Tijelo mu je bilo debelo i okruglo, glava velika, a kljun visok i dug, te na kraju malo svinut. Vrat mu je bio debeo, kao da je imao gušu. Noge kratke i jake, po četiri prsta na svakoj nozi, a nisu bile udešene za plivanje. Krila su mu bila sasvim mala i nije mogao letjeti. Perje je bilo sive boje, a na krilima je bio žutosiv. Imao je mali rep, jer mu je perje opadalo, a bilo je sive boje. Meso ove ptice nije služilo za hranu. Kroz razdoblje od 125 godina po otkriću ovog otoka, ljudi su ovu pticu već potpuno istrijebili.

Nekadašnji »Labudov otok« sa ostalim bližnjim otocima otkrio je 1507. godine portugalski pomorac Garcia Mascarenhas. Otok do tada nije bio nastanjen, i dobio je ime Ilha do Cerno. Do 1578. godine pripadao je Portugaliji, kada ga holandski admiral Van der Neck osvoji i daje mu ime »Mauritius« u čast kneza i državnog namjesnika Mavra Oranskog. Kada je španjolski kralj Filip II. postao portugalskim kraljem 1580. godine, tada je zabranio Holanđanima dolaziti u Lisabon radi trgovine. Oni su onda oko rta Dobre Nade udarili ravno u Sunda vrata, između otoka Jave i Sumatre. Kao uporište im je služio otok Mauritius. Godine 1638. holandski general Goyer sagradio je tvrđavu, gdje je danas grad Mahébourg, i tad je počelo naseljavanje otoka. Ho-

landani su 1710. godine napustili otok, nakon što su sve bili uništili, Francuzi su ga zauzeli 1712. godine i prozvali Isle de France. Otok je neko vrijeme nosio i naziv Bonaparte. U francuskim je rukama ostao do kolovoza 1810. godine, kada ga osvojiše Englezi, koji mu povratije stari naziv Mauritius. Bečkim kongresom 1814/15. godine Engleska je dobila definitivno ovaj otok i 1845. godine ukinula ropstvo. Koncem 19. vijeka našlo se u gornjim površinskim slojevima nekadašnjeg »Labudova otoka« mnogo kosti odavna izumrle ptice Dudu.

Mauritius je udaljen 880 km istočno od velikog otoka Madagaskara i zaprema površinu od 1843 km². Najveća mu je duljina 58 km, a širok je do 37 km. Dužina razvedene obale iznosi 210 km. Prije Drugog svjetskog rata imao je 415.500 stanovnika: Francuza, Kreola, Indusa, Kineza, Afrikanaca i drugih. Rubovi obale sastoje se dijelom od koraljnog vapna, a u daljini od 2 km je čitav otok okružen, u obliku vijenca, koraljnim hridima i grebenima, koji čine obalu pogibeljom za pomorski saobraćaj. Od strmog ruba obale diže se kopno prema unutrašnjosti otoka, gdje su ravnice do 500 m nad morem. Prema sredini otoka izdižu se skupine pošumljenih brda vulkanskog porijekla, sa oštrom nazubljenim vrhuncima. Najviši je vrh Piton de la Riviere Noir 826 m, na jugo-

Današnji izgled „Labudovog otoka“

zapadnoj strani otoka. Na sjeverozapadu je slikoviti Pieter Both 816 m i Piton du Pouce 808 m. Otok obiluje dovoljno vodom. U unutrašnjosti se nalazi nekoliko jezera, od kojih je najveće Grand Bassin, vjerojatno ispunjeni stari krater. Još ima preko stotinu potoka i malih rijeka, koje većim dijelom ljeti isuše. Najveća je rijeka Grand River, duga 16 km. Klima je tropska, ali blaga i zdrava. Stanovništvu su velika muka jedino orkani, koji u zračnom vrtlogu dolaze od Sunda otočja preko južnog dijela Indijskog oceana, zahvataju Mauritius, te idu dalje prema jugozapadu. Najviše se gaje šećerna trska, kokosova palma, kafa, čaj, vanilija i duhan. Osim tvornica za proizvodnju šećera, otok nema druge važnije industrije, uprkos postojećim velikim vodenim snagama. Od životinja je uvezena svinja, pas, mačka, majmun Lemur i madagaskarski jež. Kornjača ima dosta, a zmije se ne susreću. Ima mnogo miša i šišmiša. Na sjeverozapadnoj obali otoka leži glavni grad Port Louis, najveća luka i grad na otoku. Okružen je bregovima, a brane ga tvrđave Forts Adelaide i George. Tu je sjedište guvernera. Pored raznih ustanova i škola, ima zvjezdarnicu i meteorološku stanicu. Port Louis je i glavno mjesto za trgovinu. Osim trgovačke veze s Engleskom, otok podržava veze i sa važnijim lukama Indijskog oceana i stoji u redovitom pomorskom saobraćaju sa otocima Reunion, Madagaskar i Zanzibar, sa lukama južne Afrike i Marseillom. Ribarstvo je veoma razvijeno. Godine 1938. bilo je na otoku 246 km željezničke pruge, koja je spajala glavni grad sa manjim mjestima: Tamarin, Rosehil, Rosebelle, Souillac, Mahébourg, Pamplémousses i druga.

Treba napomenuti, da je među raznim guvernerima otoka upravljao otokom i francuski admiral Bertrand François Mahé de la Bourdonnais. Za vrijeme njegove uprave dogodila se tu

velika pomorska nesreća. Naime, 24. prosinca 1744. godine približio se otoku francuski brod Saint Geran od 700 tona, kojim je zapovijedao kap. Aubin. Slijedećeg je dana silna oluja bacila brod u uski tjesnac između Mauritiusa i otočića Ambra, nedaleko sjeveroistočne obale. Tu se brod usidrio, ali mu je silan orkan rastrgao užeta, te brod je bio bačen na obližnje koraljne hrudi, gdje se razbio i potonuo. Mnogo je putnika nestalo u bijesnim valovima oceana. Tjesnac, gdje se desio brodolom, nazvan je imenom nastradalog broda. U uvali, na sjevernoj obali, nađena je lješina mlade djevojke, koja se iz Francuske vraćala kući. Zbog njenih kreposti i vrlina uvala je nazvana »Tombeau« (grobница).

Admiral De la Bourdonnais je bio čovjek energičan, aktivan u svom radu i pun znanja. Sve što je učinjeno na Reunionu i Mauritiusu, to je samo njegova zasluga. Ovaj potonji, sa svojom izvrsnom lukom, postao je ključem Indijskog oceana. Premda je De la Bourdonnais 1746. godine potukao englesku flotu u Indijskom oceanu, ipak je Engleska, u spomen 200-godišnjice njegova rođenja, pustila u promet 1899. godine na Mauritiusu prigodnu poštansku marku sa slikom francuskog admirala. To je bio znak sjećanja na guvernera De la Bourdonnais, koji je mnogo učinio za ekonomsko blagostanje nekadašnjeg »Labudova otoka«.

Upotrebljena literatura:

1. Treccani Giovanni: Enciclopedia italiana — Roma 1939.
2. Enciclopedia moderna illustrata — Milano 1937-38.
3. Calendario Atlante De Agostini — Novara 1943.
4. Bernardino di Saint-Pierre: Paolo e Virginia — Edit. Sonzogno Milano.
5. Brockhaus Konversations Lexikon — Leipzig 1898. i druga manja djela.